

Ávarp
forseta Íslands
Guðna Th. Jóhannessonar
á ráðstefnunni Einn blár strengur
á vegum Rannsóknarmiðstöðvar gegn ofbeldi
Háskólanum á Akureyri
20. maí 2017

Ágætu ráðstefnugestir.

Mikið vildi ég að ég væri ekki hér. Mikið vildi ég að við þyrftum ekki að koma saman og ræða um kynferðisofbeldi, um nauðganir, um kynferðislega misnotkun. Mikið vildi ég líka að við þyrftum ekki að koma saman og ræða um varnir gegn þessu ofbeldi, um leiðir til að koma í veg fyrir það. Og mikið vildi ég að við þyrftum ekki að vera hér að ræða um það hvernig við eigum að hjálpa drengjum sem hafa orðið fyrir kynferðisofbeldi, hvernig við vekjum fólk til vitundar um þá vá.

Enginn á að þurfa að þola árás á líkama og sál, allra síst í saklausri æsku. Þegar við erum komin til vits og ára eigum við jafnframt að geta notið þess frelsis að geta farið niður í bæ eða á útisamkomu, gert okkur glaðan dag, verið heima, hitt vini, gíst hjá ættingjum, hagað okkur eins og við viljum án þess að skaða aðra. Allt þetta eigum við að geta gert án þess að eiga á hættu að verða fyrir ofbeldi, án þess að þurfa að búa okkur undir að verjast ofbeldi. Við eigum að njóta þess frelsis að vera áhyggjulaus, jafnvel þótt tölfræði og kaldar staðreyndir segi okkur að einhvern tímann og einhvers staðar muni einhver beita ofbeldi, einhver fremja glæp, einhver verða fórnarlamb níðingsskapar.

En við eigum líka að njóta þess frelsis að hafa varann á okkur ef við viljum, og aðgang að vörnum og viðbúnaði, vegna þess að við þekkjum hinn kalda veruleika, þann heim sem við búum í en eigum alltaf að reyna að bæta. Fólk er ólíkt að upplagi og háttsemi og þannig á það að vera. Um það snýst frelsið líka. Einum finnst varkárni hefta sitt frelsi, aðrir finna frelsið í auknu öryggi. Hér gildir auðvitað ekki að fólk sýni annaðhvort enga aðgát eða algera; varkárni getur birst á marga ólíka vegu. Ekki vil ég segja fólk fyrir verkum í þeim

efnum. Og það er alveg sama hvorn háttinn frjálst fólk velur, hversu mikla eða litla aðgát það vill sýna. Kynferðisglæpur er alltaf sök þess sem hann fremur, aldrei á ábyrgð hins sem fyrir honum verður.

Munum við einhvern tímann búa í heimi þar sem engar nauðganir verða, ekkert kynferðisofbeldi, engin fórnarlömb sem þjást af sektarkennd og sorg? Kannski er það fyrirheitna land tálsýn en þangað skulum við samt stefna. Á þeirri leið er þessi ráðstefna mikilvæg varða. Hér mun fólk segja reynslusögur eða kynna rannsóknir sínar. Ég segi ekki að ég hlakki til að hlusta, en ég verð að hlusta, verð að fræðast. Ég minni líka á hið góða starf Stígamóta. Leyfið mér að vitna í frásagnir tveggja manna sem lesa má í bæklingi samtakanna um kynferðislegt ofbeldi gegn drengjum og körlum: „Eftir að ég leitaði mér hjálpar,“ sagði annar þeirra, „var eins og þungu fargi væri létt af mér. Ég gat farið að tala um reynslu mína og takast á við þær tilfinningar sem ég var búinn að lifa með árum saman.“ Hinn tók í sama streng: „Allt í einu, eftir mörg ár, þegar ég leitaði mér hjálpar hjá Stígamótum, fór mér að þykja vænt um þennan litla stráak sem lifði þetta af.“

Kæru vinir: Við verðum að vinna saman, við verðum að leggja okkar af mörkum. Það gerum við best með því að ráðast að rót vandans, leita allra leiða til að fækka kynferðisglæpum. Það gerum við með forvörnum og fræðslu, aðgæslu og eftirliti, meðferð til að minnka afbrotahæðun. Og það gerum við með því að þola engar afsakanir fyrir kynferðisofbeldi, með því að sækja þá til saka sem brjóta af sér.

Svo hjálpum við þeim sem verða fyrir óþolandi háttsemi. Við sannfærum þá um að þeir beri að sjálfsögðu enga sök, að þeir megi bera höfuðið hátt. Við skulum koma í veg fyrir að blár strengur slitni, og laga strenginn ef einhver rýfur hann.